

Nr 106

Av herrar Wirtén och Skårman, om åtgärder mot förorening genom olja.

(Lika lydande med motion nr 131 i Andra kammaren)

Olja och oljeavfall som genom slarv eller olyckshändelser sprids i naturen kan ge allvarliga skadeverkningar på vattendrag och sjöar. Om oljan kommer ut i grundvatten eller vattentäkter förvärras dessa. Saneringsåtgärderna blir mycket dyrbara, om de över huvud taget är möjliga.

Den kanske största risken förknippas med användningen av underjordiska oljecisterner. Totalt finns 300 000—400 000 cisterner i bruk i samband med uppvärmning av mindre fastigheter. Som regel är de inte beständiga emot korrosion. Med oljan följer korrosiva ämnen. Plåten angrips av vatten utifrån och inifrån. Brister i konstruktionen ger sig så småningom till känna. Oljecisternerna börjar läcka och olja sipprar ut i omkringliggande jord ner i grundvattnet. Skadeprocessen fortgår med varierande snabbhet, men exempel finns på att oljecisterner redan efter några år börjar läcka. Eftersom åtskilliga cisterner är 15—20 år eller äldre innebär detta att det runt om i landet finns bidande hot mot vattnet.

Byggnadsnämnden har ansvar för att cisternerna inte orsakar oljeförorening men har under dessa år inte haft tillräckliga resurser för att i tillräcklig grad klara denna kontroll. Rent tekniskt har det också varit svårt att utan alltför stor apparat göra en effektiv kontroll. Till detta kommer att många fastighetsägare underlåtit att begära tillstånd att ha nedgrävda cisterner, varför byggnadsnämndernas kontroll ytterligare försvårats. Som en följd av den bristande kontrollen har skadeverkningar uppstått.

På senare år har bestämmelserna för nedläggning av oljecisterner under mark skärpts. Nya material som plast och nya metoder för att göra cisternerna korrosionsbeständiga tillämpas. Erfarenheterna av plastmaterialen är dock ännu obetydliga, och det har från experthåll framförts farhågor för att även plasten kan angripas av vissa jordarter med oljeläckage som följd.

Frågan om oljeläckage från cisterner behandlades av 1968 års riksdag, där flera motionärer krävde åtgärder för att förhindra skador. Utskottet delade motionärernas uppfattning att kontrollen varit otillräcklig och att åtgärder var nödvändiga för att komma till rätta med dessa problem. Kommerskollegium har därefter framlagt ett starkt diskuterat förslag till bestämmelser till skydd mot vattenförorening genom brandfarlig vätska. Kon-

trollmöjligheterna av de underjordiska tankarna har dock inte i nämnvärd grad förbättrats.

Enligt vår mening är det mycket angeläget att ytterligare åtgärder insätts för att förhindra de allvarliga skador, som kan uppstå genom oljeläckage från cisterner. Med tanke på att garanterat korrosionsbeständiga material inte finns för närvarande och då kontrollmöjligheterna inte är tillräckliga bör oljecisterner inte längre få placeras under jord. Förläggning över jord eller inomhus blir från kontrollsynpunkt enklare samtidigt som riskerna för oljespill avsevärt minskas. Ur fastighetsägarens synvinkel medför detta betydande fördelar. Rengöring och reparation av tanken blir enklare. Läckage kan upptäckas snabbt. Skadeverkningar på omgivningen med påföljande för ägaren dyrbara konsekvenser kan begränsas.

När det gäller de redan befintliga nedgrävda cisternerna kan skadeverkningarna under de närmaste åren väntas öka. Inventeringen och kontrollen av dessa måste bedrivas effektivare än vad som nu sker i en mängd kommuner. För närvarande vet man inte hur många nedgrävda cisterner det finns och inte heller i vilken kondition de befinner sig. Byggnadsnämndernas kontroll måste alltså ytterligare förbättras. Med tanke på nämndernas otillräckliga resurser kan det vara lämpligt att söka överenskommelse med skorstensfejarmästarorganisationen som konsult vid inventering och kontroll.

Byggnadsnämnden har möjlighet att påfordra ändringar på cisternerna och detta på ägarens bekostnad. Denna möjlighet bör i större utsträckning tillämpas. I den mån risk för läckage föreligger bör ägaren åläggas att placera ny tank inomhus eller på så sätt att oljan inte kan spridas.

En utredning bör enligt vår mening tillsättas med uppgift att föreslå åtgärder för att förhindra dessa oljeutsläpp. Utredningsarbetet måste bedrivas skyndsamt. Utredningen bör undersöka möjligheterna av att träffa överenskommelse med skorstensfejarmästarorganisationen för dess medverkan vid inventering och kontroll. Den bör också utreda om skärpning krävs av de bestämmelser som i dag finns på detta område. Utredningen bör också kunna föreslå en tidsplan för successivt ersättande av redan befintliga underjordiska cisterner med cisterner ovan jord eller inomhus.

Oljeprodukter kan hamna i naturen på många andra sätt. Bilägaren som byter olja på sin bil kanske håller den gamla oljan i avloppsledningen eller direkt på marken. På industrier och bilverkstäder slarvas det vid oljepåfyllning. Spilloljan hamnar lätt i golvbrunnen eller direkt i reningsanläggningen och kommer förr eller senare ut i vattendrag. Spillolja har också använts som vägbeläggning på mindre vägar för att binda damm och grus. En sådan användning är mycket olämplig, då oljan lakas ur av vatten och rinner vidare. Oljerester hamnar ofta på soptipparna och söker sig därifrån vidare ut i markerna. Många av de skadeverkningar som således uppstår genom ovarsam hantering av oljeprodukter skulle kunna undvikas

om tillräckliga mottagningsanordningar funnits. Enligt vår mening bör ett landsomfattande system av mottagningsanordningar och destruktionsanläggningar för oljespill skapas. I varje kommun bör finnas ett uppsamlingsställe som utan kostnad tar emot dessa produkter från mindre företag och enskilda. De större industrierna bör i egen regi ansvara för att oljespill tas till vara. Men det behövs också lokala mottagningsstationer i tätorterna. En lämplig lösning kan vara att kommunen träffar överenskommelse med en bensinstation eller bilverkstäder, som kan ta emot rester av olika petroleumprodukter. Dessa bör sedan med jämna mellanrum transporteras vidare till återvinnings- eller destruktionsstationer. En del av ingredienserna i spillet kan åter tas till vara och användas, andra ingredienser bör destrueras. På ett par håll i landet pågår försök med eller har etablerats sådana anläggningar. Ett tätare nät av återvinnings- och destruktionsanläggningar är dock nödvändigt för att undvika dyrbara transporter. Möjligheter finns att hanteringen till stor del kan bära sina egna kostnader genom avyttring av användbara produkter från spillet.

Enligt uppgift pågår inom den till industridepartementet knutna industri-etableringsdelegationen och i SAKAB studier för eventuell etablering av destruktionsföretag. Dessa skulle arbeta på kommersiell basis i huvudsak för industrins behov av kvittblivning från avfall. Det är angeläget att en sådan utbyggnad av destruktionsanläggningar avpassas så att även spillolja från de föreslagna kommunala uppsamlingsplatserna kan tas om hand.

I och med att uppsamlings- och destruktionsanläggningar tillskapas finns det anledning att skärpa övervakningen av avsiktligt oljeutsläpp. Avsiktligt utsläpp eller olämpligt utkast av olja eller oljerester bör kriminaliseras genom en komplettering av naturvårdslagens nedskräpningsparagraf.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär

a) att en utredning skyndsamt tillsättes med uppgift att i enlighet med vad i motionen anförts föreslå åtgärder för att förhindra att oljeskador uppstår genom läckage från cisterner,

b) att bestämmelser utfärdas om förbud mot fortsatt placering av oljecisterner under jord,

c) att naturvårdslagen kompletteras så att avsiktligt utsläpp av olja eller oljeprodukter eller olämpligt utkast av sådana produkter förbjöds och överträdelse beivras; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad i motionen anförts angående kommunala uppsamlingsplatser för oljeprodukter samt återvinnings- och destruktionsanläggningar för dessa.

Stockholm den 15 januari 1970

Rolf Wirtén (fp)

Bo Skårman (fp)